

Perskaičius prašome atiduoti kitam!

2010 m. liepa, Nr. 2-3 (35-36)
Leidinyi leidžiamas nuo 2003 m.

VALANČIUKŲ AIDAS VALANČININKAMS

Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio informacinis leidinyi
valančininkams, valančiukams, visuomenei„Valančiukų aidą“ galite skaityti ir interneto svetainėje adresu: www.valanciukai.lt

Laikraštis platinamas nemokamai. Leidžiamas vykdanč Lietuvos blaivybės fondo paprojektą „Blaivi karta“ veiklą Nr. 13 (sutarties NR. 2004-LT0008-NVO-1EEE/NOR-02-033), finansuojamą pagal Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų subsidijų schemą.

AKTUALIJOS

ŠIŲ METŲ PASAULINĖ DIENA BE TABAKO SKIRTA MOTERIMS, KURIAS APGAVO...

Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio pirmininkas,

Nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės koalicijos prezidentas doc. dr. Aurelijus Veryga

„Jūs galite būti graži, laisva ir seksuali, jei tik jūsų gyvenimo dalimi taps stilin-ga ir kokybiška cigaretė...“ Iki 2000 metų Lietuvos spauda, televizijos laidos, reklamini-iai stendai, barų ir kavinių atributika ir kitos reklamos vietos mirgėte mirgėjo nuo panašių žinučių ir užuominų. Taip elgėsi didžiosios tabako gamybos kampani-jos, atėjusios į šalį, kurioje moterų rūkymas tradiciškai buvo socialiai nepriimtinas ir net gėdingas. Į moterims skirtą tabako reklamą inves-tuoti milijonai pasiteisino su

mamos, pradėjo rūkyti daug daugiau vaikų, negu tose šeimose, kur nerūkė nė vienas iš tėvų arba rūkė tik tėtis.

Tabako pramonė ir toliau be skrupulų siekia moterų dėmesio. Kadangi vis daugiau šalių uždraudžia tabako reklamą, tabako pramonė moka milijonus Holivudo prodiuseriams, kad kino filmuose ir toliau būtų skiepijamas rūkančios, savimi pasitikinčios, patrauklios moters įvaizdis. Prisiminkite pastarųjų Oskarų ap-dovanojimuose šlovės sulaukusį „Isikūnijimą“ ir ten vaizduojamą rūkančią mokslininkę. Ir tai ne išimtis, o gerai apmokama sistema.

Mielos moterys, štai ką nutylėjo tabako gamintojai! Rūkančioms ir kontraceptikus geriančioms moterims infarkto rizi-ka padidėja 20 kartų, o insulto – 7 kartus. Rūkančios moterys dvi-gubai dažniau patiria vaisingumo sutrikimus ir rizikuoja niekuom-et nesusilaukti vaikų. Jos 2,5 karto dažniau patiria negimdinį nėštumą bei dažniau praranda vaikus, nes rūkančios moterys 25 proc. dažniau patiria persileidimą. Rūkančių mamų vaikai dažniau gimsta su apsigimimais („kiškio lūpa“, „vilko gomurys“, urogenitalinės sistemos apsigimimai). Dėl moterims gaminamų „lengvų“ cigarečių jos dažniau negu vyrai serga adenokarcinoma – plaučių vėžiu, kuris vystosi plaučių periferijoje. Nėščios rūkančios moters vaisiaus kraujo plazmoje randamos net didesnės kon-centracijos nikotino negu pačios mamos kraujo plazmoje. Tokių mamų vaikai jau gimsta priklausomi nuo nikotino ir daugiau kaip mėnesį kenčia nuo nikotino abstinencijos. Metimas rūkyti nėštumo metu tik iš dalies apsaugo nuo žalos vaikus, nes rūkančių tėvų šeimose augantys vaikai 1, 5 karto dažniau serga bronchine astma, kvėpavimo takų sistemos infekcinėmis ligomis. Net 6 kar-tus dažniau negu nerūkančių mamų vaikai miršta dėl staigios kūdikių mirties sindromo. Rūkančių tėvų vaikų psichologinė raida yra lėtesnė, sunkiau sekasi adaptuotis bei mokytis.

Gerbiamos moterys ir mamos, rūkymas nėra susijęs su grožiu ir laisve, nes rūkančių moterų oda sensta greičiau, o priklausomybė nuo tabako turi priklausomybės ligos diagnozę – „Psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant tabaką“. Ši priklausomybė, kuriai patenkinti kasdien išleidžiate savo sunkiai uždirbus pinigus, sukelia ligas jums, jūsų vaikams ir artimiesiems. Jus apgavo, o dabar iš šios apgaulės milijonus kraunasi tabako magnatai, kurie be teismo sprendimo dar nė vienam žmogui šioje planetoje savanoriškai neatlygino padarytos žalos. Todėl Pasaulinės dienos be tabako proga norėjosi palinkėti moterims praregėti ir mesti ar nepradėti rūkyti, tuo išsaugoti savo grožį, moteriškumą ir savo bei savo vaikų sveikatą.

kaupu. Per šešis metus suaugusių moterų rūkymo paplitimas Lietu-voje išaugo 2,5 karto, o 13 metų amžiaus mergaičių - net 6 kartus.

Socialiai atsakingais save vadinantys tabako gaminto-jai puikiai žinojo, kad mamų rūkymas yra kelias į jų vaikų širdis ir gyvybes, bet prieš tai - būdas uždirbti kruvinus pinigus, kuriuos kasmet sunėša daugiau kaip 1,3 milijardo pasaulio rūkančiųjų. Kas-met 5 milijonai rūkančiųjų miršta nuo tabako sukeltų ligų, todėl tabako magnatams reikalingi nauji rekrūtai, kurie garantuotų jų verslo išlikimą ir net plėtrą. Šalyse, kur šie veikėjai jau „užkariavo“ jaunas moteris ir mergaites, tabako kampanijų samdytos reklamos agentūros bando pelnyti senolių dėmesį. Dar ne taip seniai Vokietijos autobusų stotelėse teko stebėti cigarečių reklamą, ku-rioje cigaretes reklamavo žilagalvės garbaus amžiaus moterys. Jos savo bendraamžes bandė įtikinti, kad be tabako senatvė yra ne pilnavertė. 2002 metais Lietuvoje rūkė jau 12 procentų 13 metų mergaičių, o moksliniai tyrimai parodė, kad vaikui pradėjus rūkyti iki 13 metų, tikimybė susirgti plaučių vėžiu siekia net 70 procentų.

Tabako pramonė įtikino Lietuvos moteris, kad grožis ir laisvė siejasi su cigarete. Moteris įteigė, kad norint būti stiprioms, savimi pasitikinčioms, laisvoms ir valdingoms kaip vyrai, reikia el-gtis taip, kaip vyrai, t.y. rūkyti kaip vyrai. Tačiau tabako gaminto-jai pamiršo pasakyti, kad tokiu atveju reikės ir mirti taip pat kaip vyrams - 11 metų anksčiau. Augantis moterų rūkymo paplitimas tapo tabako pramonės aukso amžiumi, nes šeimose, kuriose rūkė

APIE TYRIMĄ-AKCIJĄ „GYVENK BE KONTRABANDINIO TABAKO, GYVENK BE TABAKO!“, SKIRTĄ PASAULINEI DIENAI BE TABAKO

**Tarptautinės teisės ir verslo aukštosios mokyklos Teisės fakulteto
Studentų mokslinės draugijos narė Ernesta Vyšniauskaitė**

O. Vyšniausko nuotrauka

2010 metų gegužės 15 dieną Tarptautinės teisės ir verslo aukštosios mokyklos Teisės fakulteto Studentų mokslinė draugijos nariai kartu su Lietuvių tautinio jaunimo sąjungos atstovais vykdė tyrimą-akciją „Gyvenk be kontrabandinio tabako, gyvenk be tabako!“, skirtą Pasaulinei dienai be tabako paminėti.

Tyrimo-akcijos tikslai: 1) ištirti, kokias cigaretes rūko vilniečiai; 2) nustatyti, kiek iš jų yra kontrabandinių; 3) išvalyti miestą, surinkus cigarečių pakelius.

Tarptautinės teisės ir verslo aukštosios mokyklos Teisės fakulteto Studentų mokslinės draugijos ir Lietuvių tautinio jaunimo sąjungos nariai nepagailėjo savo laiko ir rinko pakelius prie Neries, Vilnelės, miesto parkuose, automobilių stovėjimo aikštelėse, viešojo transporto stotelėse ir kt. Cigarečių pakeliai visame Vilniaus mieste buvo renkami apie 2 valandas.

Per šį laiką Vilniaus mieste buvo rasta ir surinkta 357 cigarečių pakeliai: Marlboro, Kiss, Camel, Kent, Winston, Minsk, More, West, Red White, Monte Carlo, Partner, Fest, Soint George ir daugelis kitų. Iš jų 28 procentai buvo kontrabandinės cigaretės, 72 procentai - ne. Daugiausia kontrabandinės cigaretės buvo atvežtos iš Rusijos ir Baltarusijos.

Iš Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso:

„210 straipsnis. Kontrabanda

Prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų, išskyrus kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias ir stipriai veikiančias, psichotropines ar narkotines medžiagas, jų pirmtakus (prekursorius), gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei arba kitaip išvengiant šios kontrolės, kai neteisėtai gabenamų prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų vertė neviršija dviejų šimtų penkiasdešimties minimalių gyvenimo lygių (MGL) dydžio sumos, – užtraukia baudą nuo dešimties tūkstančių iki dvidešimties tūkstančių litų su kontrabandos daiktų, taip pat gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimu ar be konfiskavimo.

Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatyti veiksmai, kai neteisėtai gabenamų prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų, išskyrus kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias ir stipriai veikiančias, psichotropines ar narkotines medžiagas, jų pirmtakus (prekursorius), vertė neviršija penkiasdešimties minimalių gyvenimo lygių (MGL) dydžio sumos, – užtraukia baudą nuo penkių tūkstančių iki dešimties tūkstančių litų su kontrabandos daiktų, taip pat gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimu ar be konfiskavimo.

tams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimu ar be konfiskavimo.

Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatyti veiksmai, kai neteisėtai gabenamų prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų, išskyrus kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias ir stipriai veikiančias, psichotropines ar narkotines medžiagas, jų pirmtakus (prekursorius), vertė yra iki penkių minimalių gyvenimo lygių (MGL) dydžio sumos, – užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki trijų tūkstančių litų su kontrabandos daiktų, taip pat gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimu ar be konfiskavimo.“

Iš Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso:

„199 straipsnis. Kontrabanda

1. Tas, kas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, nepateikė jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

2. Tas, kas nepateikdamas muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengdamas arba neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias, stipriai veikiančias, narkotines, psichotropines medžiagas arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakus (prekursorius), baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

199(1) straipsnis. Muitinės apgaulė

1. Tas, kas iš Europos Sąjungos valstybės narės į Lietuvos Respubliką įvežė privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, ir jų nepateikė Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

2. Už šiame straipsnyje numatytą veiką atsako ir juridinis asmuo.

199(2) straipsnis. Neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis

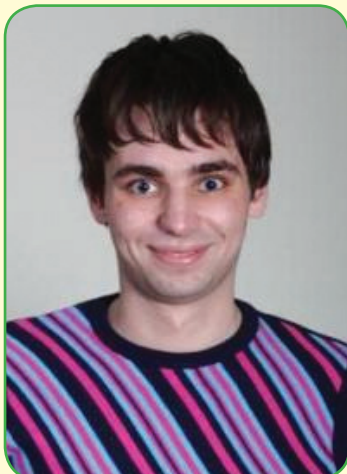
1. Tas, kas pažeisdamas nustatytą tvarką įgijo, laikė, gabenė, siuntė, naudojo ar realizavo akcizais apmokestinamas prekes, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą,

baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki septynerių metų.

2. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“

KIEK IŠLEIDŽIAMA SVAIGALAMS?

Nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės koalicijos narys, Vilniaus universiteto Finansų ir draudimo matematikos programos studentas Arminas Mockevičius

Nuotrauka iš asmeninio A. Mockevičiaus archyvo

Ekonominio sunkmečio aki-vaizdoje vis dažniau kalbama apie tai, kad šeimos turėtų peržiūrėti savo išlaidas ir atsisakyti nereikalingų pirkinių. Nebesistebime žinutėmis, kad šiuo metu daugiau perkama ne gatavų maisto produktų, bet produktų iš kurių galima patiekalus pasigaminti patiems (kruopų, makaronų ir pan.). Tačiau retas žmogus susimąsto, kiek šeimos biudžeto išleidžiama visiškai nereikalingoms prekėms, kurių poreikis yra dirbtinai formuojamas pasitelkiant vis naujesnes reklamos galimybes. Dalis tų prekių

perkama jau priklausomų žmonių, bet sunkmetis, tik nedidelę dalį tų žmonių priverčia pamąstyti apie galimybę apskritai nutraukti šių medžiagų vartojimą. Kalbame apie tabaką ir alkoholį. Tiesa ta, kad abi šios prekės yra visiškai nereikalingos žmogui. Apmaudu, tačiau neretai girdime, kad tėvams nepakanka pinigų aprūpinti vaikus vadovėliais ar sumokėti už užklausinės veiklos būrelius, tačiau blokui cigarečių ar vakariniam bokalui alaus pinigų visuomet atsiranda. Žinoma, taip elgiasi toli gražu ne visi. Ne visi Lietuvos gyventojai pametę galvą puolė remti žmonių,

narkotikų, ginklų ir nelegalaus alkoholio ar cigarečių prekyba užsiimančių „verslininkų“. Visgi, ekonominis sunkmetis koreguoja žmonių elgseną ir alkoholio bei tabako gaminių nuperkama mažiau. Gal šis straipsnelis ir skaičiavimai apie tai, kiek iš tikrųjų išleidžiame produktams, kurie sukelia ligas, neįgalumą ir mirtį, padės apsispręsti dėl jų vartojimo.

Šiuo metu norintis išgyventi žmogus privalo skaičiuoti, kitaip tariant, planuoti savo išlaidas, preliminaras pajamas, o nuo to skaičiavimo ir planavimo toliaregiškumo priklauso bendra gerovė. Taigi šiuo metu beveik visi pritaria, kad cigaretės ir nesaikingas alkoholio vartojimas daro žalą mūsų organizmui, bet niekas nepagalvoja, kad tai itin blogina mūsų finansinę būklę. Tą galima parodyti paprastu pavyzdžiu, imkime statistinį lietuvių(ę) nuo 15 metų. Pasak statistikos, jis per metus surūko 71 cigaretę, išgeria 15,54 litro stipriųjų gėrimų (40%), 17,955 litrų vyno (12%), ir 104,54 alaus (5%). Tai yra apskaičiuota pagal bendrą etilo alkoholio ir cigarečių suvartojimą 2008 metais, bei VMI ir VTAK apskaičiuotą 2004 metų alkoholio vartojimo pasiskirstymą, darant prielaidą, kad be alaus ir stipriųjų gėrimų yra tik vynas (12%). Tokiu aprašytu atveju imant šiuometines kainas, toks statistinis Lietuvis išleidžia bendrai 1652 Lt per metus, o tai būtų 33041 Lt per 20 metų (be papildomo pelno). Akivaizdu, kad už tokią sumą tikrai galima daug nupirkti. Čia buvo atlikti skaičiavimai, neminint papildomų išlaidų, atsiradusių dėl alkoholio ar cigarečių vartojimo. Siūlau kiekvienam apskaičiuoti savo išlaidas svaigalams pagal apačioje pateiktą lentelę ir pagalvoti, ką galima būtų nuveikti su tais sutaupytais pinigais.

Išlaidos stipriems gėrimams, vynui, cigaretėms, alui

Stipriesiems gėrimams (38%)						Vynui (12%)					
per dieną	per savaitę	per mėnesį	per metus	per 5 metus	per 20 metų	per dieną	per savaitę	per mėnesį	per metus	per 5 metus	per 20 metų
3,50	24,50	105,00	1.277,50	6.391,00	25.564,00	4,00	28,00	120,00	1.460,00	7.304,00	29.216,00
4,00	28,00	120,00	1.460,00	7.304,00	29.216,00	7,00	49,00	210,00	2.555,00	12.782,00	51.128,00
5,72	40,04	171,60	2.087,80	10.444,72	41.778,88	16,00	112,00	480,00	5.840,00	29.216,00	116.864,00
6,70	46,90	201,00	2.445,50	12.234,20	48.936,80	25,00	175,00	750,00	9.125,00	45.650,00	182.600,00
10,00	70,00	300,00	3.650,00	18.260,00	73.040,00	40,00	280,00	1.200,00	14.600,00	73.040,00	292.160,00
20,00	140,00	600,00	7.300,00	36.520,00	146.080,00	60,00	420,00	1.800,00	21.900,00	109.560,00	438.240,00
Cigaretėms						Alui (5%)					
per dieną	per savaitę	per mėnesį	per metus	per 5 metus	per 20 metų	per dieną	per savaitę	per mėnesį	per metus	per 5 metus	per 20 metų
0,30	2,10	9,00	109,50	547,80	2.191,20	1,50	10,50	45,00	547,50	2.739,00	10.956,00
1,00	7,00	30,00	365,00	1.826,00	7.304,00	2,50	17,50	75,00	912,50	4.565,00	18.260,00
1,40	9,80	42,00	511,00	2.556,40	10.225,60	4,00	28,00	120,00	1.460,00	7.304,00	29.216,00
2,50	17,50	75,00	912,50	4.565,00	18.260,00	5,00	35,00	150,00	1.825,00	9.130,00	36.520,00
3,00	21,00	90,00	1.095,00	5.478,00	21.912,00	12,00	84,00	360,00	4.380,00	21.912,00	87.648,00
7,00	49,00	210,00	2.555,00	12.782,00	51.128,00	20,00	140,00	600,00	7.300,00	36.520,00	146.080,00

Vieno ekonomikos eksperto teigimu, kiekvieną dieną įmetant 1 litą į taupyklę ir sukauptą sumą nuolat investuojant, per 20 metų galima tapti milijonieriumi. Rūkantys ir alkoholį vartojantys žmonės niekais paleidžia gerokai didesnes sumas. Šie skaičiai kalba patys už save, tad kiekvienas galime pasidaryti savo išvadas.

LEGALŪS KVAIŠALAI

Paprojektas „Blaivi karta“ vadybininkas Karolis Zeltinis

Parengta pagal visuomeninės organizacijos „Community Awareness of Drugs“ (Airija) informacijos apie narkotikus leidinį tėvams „Don't Lose the Head - Support Booklet for Parents & Guardians“ („Nepameskite galvos. Pagalbos tėvams ir globėjams knygelė“)

Šių metų balandžio mėnesį, vykdamas paprojektą „Blaivi karta“, teko lankytis Airijos Respublikoje, kur mane priėmė kovos su narkotikais organizacija „Community Awareness of Drugs“, suteikusi daug naudingos literatūros prevencijos temomis. 2009 metais jie vykdė 15 programų, kurias galima paskirstyti į dvi grupes: darbas su tėvais ir darbas su bendruomenėmis. Čia spausdinami airių paaiškinimai apie narkotikų legalizavimo šalininkų metodus nebaudžiamai platinti kenksmingas narkotines medžiagas.

Paskutiniuoju metu Airijos Respublikoje atsidaro vis daugiau vadinamųjų „Parduotuvių narkomanams“, angliškai „Head shop“, kitaip dar vadinamų „Kanapių parduotuvėmis“. Jose prekiaujama narkotikais, kurie nėra įtraukti į kontroliuojamųjų arba uždraustųjų narkotikų sąrašus ir todėl valstybės institucijos negali sutrukdyti jų pardavinėjimo. Todėl tokie narkotikai dažnai vadinami „legaliais kvaišalais“.

Kokios rūšies narkotikai pardavinėjami hedšopuose?

Hedšopuose pardavinėjami narkotikai daro poveikį, panašų į tą, kurį sukelia nelegalieji narkotikai - raminamieji, stimulantai ir haliucinogenai. Kai kurie jų gaminami iš žolių, vadinasi, yra augalinės kilmės. Kiti yra sintetiniai, vadinasi, gaminami iš daugybės chemikalų. Kartais jie yra augalinių ir sintetinių narkotikų derinys.

Dažnai terminai „legalūs“ arba „žolių“ kvaišalai naudojami kaip sinonimai, tačiau negalima teigti, kad visi kvaišalai iš hedšopų yra augalinės kilmės. Bet verta žinoti, kad augaliniai kvaišalai taip pat būna nuodingi.

Ar tie kvaišalai kenksmingi?

„Legalus“ nereiškia „saugus“. Faktas, kad jie nėra uždrausti, nereiškia, jog jie yra saugūs. Šios sąvokos neretai žmogų klaidina, nes vartotojas gali patirti nelaimę arba kvailai rizikuoti. Kai kurie tokių narkotikų yra nuodingi, galintys pažeisti žmogaus kūno dalis. Kiti yra stimulantai, galintys sutrikdyti miegą, sukelti išsekimą ir vėliau – depresiją. Kai kurie tokių legalių narkotikų vartotojai jaučiasi „susidaužę galvą“, po to, kai pavartojo.

Kodėl tokie narkotikai neuždraudžiami?

Tam yra keletas priežasčių:

- reikia daug laiko (dažniausiai ne mėnesių, o metų) norint juos įtraukti į uždraustųjų medžiagų sąrašą;
- šioms medžiagoms reikia nustatyti mokslinę apibrėžtį;
- uždraudimas turi būti nustatytas objektyviai;

- kai kurių narkotikų taikymas pramonėje ar gyvulių priežiūrai yra legalizuotas;

- yra žmonių, kurie turi tikslą sukurti ar pakeisti medžiagas taip, kad jos išliktų ties įstatymų riba.

Hedšopai kelia didelį galvos skausmą Airijos Respublikos prevencijos darbuotojams. Tačiau neturime jaustis bejėgiai. Reikia sutelkti dėmesį į paklausos ir pasiūlos mažinimą, o valdžia turi pasirūpinti įstatymų tobulinimu.

Išvados Lietuvai

Reiškinių, primenančių hedšopus, Lietuvoje vis daugėja. Visuomenė turi sukilti, kol nevēlu, ir pareikalauti, kad valstybė jau dabar imtųsi atitinkamų įstatymų tobulinimo norint užkirsti kelią narkotikų platinimui legaliais būdais.

Lietuvos įstatymų leidėjai turėtų pasirinkti kitą, negu Airijoje, narkotinių medžiagų kontrolės kelią. Įstatymais turi būti nustatyta, kad pasirodžius naujai sintetinei ar natūraliai medžiagai, galinčiai paveikti psichiką, pirmiausiai turi būti ištirta, kokią grėsmę ji gali kelti žmonių sveikatai, ir lig tol jokia būdu neturi būti leista tokia medžiaga naudotis medicinos ir ypač svaiginimosi tikslais.

Hedšopų užuomazgos Lietuvoje

Palyginkime: tipiškos hedšopų parduotuvės Dubline (Airija) ir neaiškos paskirties „taško“ Vilniuje apipavidalinimus.

Dublinas, Airija

Vilnius, Lietuva

K. Zeltinio nuotr.

**TĖVŲ DALYVAVIMAS PSICHIKĄ VEIKIANČIŲ MEDŽIAGŲ
VARTOJIMO PREVENCIJOJE****Doc. dr. Aleksandra Genovaitė Davidavičienė**

(Straipsnis skelbtas „Lietuvos aidas“ 2010 07 10 Nr. 158, 159, 160. Manome, kad ir „Valančiukų aidas“ skaitytojams naudinga daugiau žinoti apie Lietuvos blaivybės fondo veiklą pagal projektą „Blaivi karta“)

Vykdamas Lietuvos blaivybės fondo Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų subsidijų schemos „Nevyriausybinių organizacijų sektoriaus stiprinimas Lietuvoje“ paprojektą „Blaivi karta“ (sutarties NR. 2004-LT0008-NVO-1EEE/NOR-02-033) buvo atliktas tyrimas – surengta tėvų apklausa, norint suvokti esamą padėtį, įvertinti tėvų nuostatas ir įgūdžius, poreikį ir galimybes šviestis bei aktyviai įsitraukti į psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos veiklą ir nustatyti optimalias Lietuvos blaivybės fondo tolesnės veiklos kryptis.

Nuostatos, požiūris į psichiką veikiančias medžiagas pradeda formuotis nuo pat ankstyvos vaikystės, o visas socializacijos procesas prasideda šeimoje ir plečiasi, nulemdamas bendraamžių, kitų suaugusiųjų asmenų gyvenimo ir elgesio modelį. Tėvai yra pirmieji savo vaiko mokytojai. Todėl labai svarbi jų kompetencija, gebėjimas ugdyti savo vaiką tinkamas nuostatas ir įgūdžius tabako, alkoholio bei kitų narkotikų vartojimo prevencijos požiūriu.

Tėvų (globėjų) tyrimui atlikti buvo parengta struktūrizuota anketa, kurią tėvai pildė prisilaikant anonimiškumo principų. Atliktas tyrimas yra orientacinio pobūdžio, jo apimtis – 514 tėvų (globėjų), auginančių mokyklinio amžiaus vaikus. Atranka atsitiktinė, tyrime dalyvavo pažangūs tėvai, besirūpinantys vaikais: jie dalyvauja tėvų susirinkimuose, lanko seminarus, mokymus ar kitus jiems skirtus renginius. Tyrimo tikslas: geriau pažinti tėvų (globėjų) patirtį ir požiūrį į psichiką veikiančias medžiagas, žinias ir gebėjimus kalbėtis su vaiku, informacijos šaltinius, dalyvavimą prevencijos veikloje, elgesį ir gyvenseną šeimoje.

Atlikti tyrimai patvirtino, kad psichiką veikiančių medžiagų suvokimas visuomenėje yra nevienareikšmis. Kai kurie tėvai negalėjo išvardyti nė vienos psichiką veikiančios medžiagos arba nurodė žargoninius jų pavadinimus. Tik pusė respondentų pažymėjo, kad jiems pakanka informacijos apie psichiką veikiančias medžiagas. Žinių apie neteisėtai vartojamus (uždraustuosius) narkotikus respondentai dažniausiai gauna iš spaudos ar interneto. Mažiau negu pusė respondentų nurodė, kad žinių semiasi iš literatūros šaltinių, o dar kiti – iš pažįstamų, bendradarbių, vaikų, nuogirdų. Tik penktadalis tėvų nurodė mokyklos pedagogus. Praktika liudija, kad spaudoje ar internete pateikta informacija neretai būna nevienareikšmiška, formuojanti prieštarigus visuomenės požiūrius į alkoholio ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo riziką. Ypač didelę žalą daro reklama.

Nepakankamai su vaikais apie rūkymo, alkoholio bei kitų narkotikų vartojimo žalą ir pasekmes kalbama šeimoje. Šių medžiagų prieinamumas, paplitimo mastai rodo, kad šiandien jau pradinukas žino žodį narkotikas, dar nesuvokdamas jo reikšmės. Sunku su vaiku kalbėti, kai jis jau turi daug įvairios informacijos iš šalies. Tada tėvams reikia didelio apsiskaitymo, argumentacijos, kad įtikintų vaiką, kuris galvoja kitaip. Tik dažnai kalbant su vaiku galima tikėtis veiksmingumo. Absoliuti dauguma tėvų mano, kad

jie yra kompetentingi kalbėtis su vaikais apie rūkymo ir alkoholio vartojimo problemas. Tačiau beveik pusė tėvų įsitikinę, kad kalbėti apie narkotikų vartojimo problemas jiems trūksta kompetencijos.

Dauguma tėvų nevisiškai suvokia paauglių rūkymo, alkoholio ar kitų narkotikų vartojimo mastus. Kai kurie jų mano, kad rūko, vartoja alkoholinius gėrimus, yra išbandę draudžiamuosius narkotikus absoliuti dauguma penkiolikamečių. Tuo tarpu kiti mano, kad tokių penkiolikamečių yra tik pavieniai, sudarantys nedaugiau kaip 1%. Suprantama, jie yra įsitikinę, kad problemos nėra. Todėl formuojasi klaidingas jų požiūris ir į prevenciją – nėra vartojimo, nereikia ir prevencijos. Atrodo, kad tai yra priežastis, jog vos 14% tėvų (globėjų) yra prevencijos programų dalyviai. Dauguma jų nurodė smurto, patyčių programas. Psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programoms pastaruoju metu skiriamas mažesnis dėmesys, nors šių medžiagų vartojimas nesumažėjo. Tačiau tėvai sutinka su teiginiu, kad jų dalyvavimas daro teigiamą įtaką prevencijos veiksmingumui.

Tėvai niekada iki šiol nebuvo aktyvūs psichiką veikiančių medžiagų prevencijos programų dalyviai ar vykdytojai. Jie labai nenoriai lankydavo ir lanko renginius tomis temomis. Tam visada randami pasiaiškinimai: neturiu laiko, trūksta kompetencijos, neišmanau, netikiu prevencijos veiksmingumu. Tačiau šis tyrimas stebina tėvų atsakymais, kad jiems trūksta informacijos, niekas jų nekviečia, neparagina. Jie netgi yra įsitikinę, kad prevencijos programos nevyksta. Kiti mano, kol ši problema jų šeimos neliečia, jiems visai nereikia dalyvauti prevencijos veikloje. Duomenys paliudija – tėvams reikia nuolatinio švietimo, kad galėtų veiksmingai dalyvauti prevencijoje. Įsitraukę į daugelį prevencijos priemonių, organizuojamų mokyklose, savivaldybėse, nevyriausybinių organizacijų programose, įvairiuose bendruomenės susibūrimuose, tėvai gali tapti vertingais ugdytojais, apsaugant vaikus nuo psichiką veikiančių medžiagų vartojimo ir kitokio neprotingo elgesio. Trūkstant informacijos, iniciatyvos iš įvairių institucijų, prarandame dalį žmonių, kurie galėtų būti aktyvūs prevencijos programų vykdytojai.

Tyrimo dalyvavusių respondentų šeimose bent vienas iš šeimos narių rūko, daugiau negu penktadalyje šeimų bent vienas šeimos narių piktnaudžiauja alkoholiniais gėrimais. Juk mūsų tradicija yra vartoti alkoholinius gėrimus, rūkyti. Mes gėrimės tais, kurie daug „pakelia“, „girti“ dar gali nuvairuoti mašiną. Reikia keisti tradicijas, nuostatas, o tai sunkus ir ilgas darbas. Tam gali padėti veiksminga psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos veikla. Tą turi remti ir šalies psichiką veikiančių medžiagų kontrolės politika.

Tyrimas patvirtino, kad šalies vyriausybei reikia griežtinti alkoholio bei kitų psichiką veikiančių medžiagų kontrolę ir parengti atitinkamas įstatymų pataisas, nepasiduodant spaudimui liberalizuoti alkoholio ir kitų narkotikų kontrolės bei prevencijos politiką.

Šalies vyriausybė daugiau turėtų dėmesio skirti šeimai, tokioms veiksmingoms prevencijos veikloms, kaip visuomenės užimtumas, laisvalaikis, neformalus švietimas, neformalus lavinimasis ir kitoms veikloms, skirtoms visuomenės socialinių ir gyvenimo įgūdžių ugdymui.

Reikėtų aktyvinti mokinių tėvus ir padėti jiems organizuoti ar aktyviai įsitraukti į tėvų bendruomenės savanorių grupes prie bažnyčių, mokyklų, nevyriausybinių organizacijų ir tt., kurios siektų vienyti tėvų ir bendruomenės suaugusiųjų jėgas bei darytų įtaką kasdieniam vaikų gyvenimui. Kurti "Tėvai – tėvams" savitarpio paramos grupes, burtis šeimomis į judėjimus. Tėvų dalyvavimas psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijoje gerina šeimos tarpusavio supratimą, mažina atotrūkį nuo realybės ir suartina tėvus su vaikais sprendžiant su šių medžiagų vartojimu susijusius klausimus. Tėvai išmoksta teisingai reaguoti į problemą, padidėja pasitikėjimas, daugiau galimybių, jog vaikai išvengs psichiką veikiančių medžiagų vartojimo problemų.

MŪSŲ ISTORIJA

TĘSKIME, KĄ ESAME PRADĖJĘ: VYSKUPO M. VALANČIAUS BLAIVYSTĖS SĄJŪDŽIO RAIDĄ, VEIKLĄ IR PERSPEKTYVAS

Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio nariai Jovita Niūniavaitė-Lesienė, Antanas Lesys

Atsigerkime beržo sulos,
Išbučiuokim net šaltąjį akmenį.
Kaip mums reikia šiandieną gaivos,
Išgyvendinant svetimą dabartį. (Antanas Lesys)

1. Vyskupas Motiejus Valančius – Lietuvos blaivintojas

Lietuvoje blaivybė kaip visuomeninis judėjimas buvo žinomas jau XIX a. viduryje. Blaivybės judėjimo užuomazgų būta ir iki vyskupo M. Valančiaus, tačiau jis yra nenuginčijamai didžiausias Lietuvos blaivintojas, per trumpą laiką pavyko išblaivinti beveik visą mūsų kraštą. Šia proga dera prisiminti vyskupo nuopelnus Lietuvai, susimąstyti, kaip šiandien turime gyventi, kad vyskupo M. Valančiaus dvasią, jo darbų herojiškumą perduotume ateinančioms kartoms.

Vyskupas M. Valančius gyveno carinės Rusijos viešpatavimo laikotarpiu (1801-1875 m.), kai pavergtas kraštas kentėjo dvasinę, moralinę bei tautinę priespaudą. Vyskupas suprato, jog norint, kad tautai reikia, kad jos žmonės būtų tikintys, blaivūs, apsišvietę. 1850 m. pavasarį prasidėjo ketvirtį šimtmečio trukęs jo vyskupavimas, turėjęs Lietuvai didžiulės reikšmės. Šventajame rašte pateiktoms doro, blaivaus gyvenimo gairėms įgyvendinti M. Valančius bendram darbui sutelkė visos žemaičių vyskupijos pažangiąją dvasininkiją. Oficialia blaivybės įvedimo data laikoma 1858 m. spalio 11 d., kai vyskupas specialiu aplinkraščiu kreipėsi į dekanatus, ragindamas dvasininkus įvesti blaivybę visoje Žemaičių vyskupijoje. Parapijose buvo įsteigtos blaivybės brolijos. Ši akcija truko vos šešerius intensyvaus darbo metus (nuo 1858 m. iki 1864 m.),

Jogailės Malinauskaitės nuotr.

bet pražūtingas girtavimo poveikis tautai ženkliai sumažėjo. Rezultatai matyti iš 1860 m. sudarytų blaivininkų sąrašo:

Blaivininkų skaičius Žemaičių vyskupijoje 1860 m.

Gubernija	Katalikų skaičius	Blaivininkų skaičius	Blaivininkų dalis (proc.)
Kauno	827730	689536	83,3
Vilniaus	626178	325261	51,9
Gardino	193373	114040	59,0

Vyskupo M. Valančiaus skatinamas ir palaikomas krašto blaivinimas turėjo didelę įtaką gyventojų religiniam, doriniam auklėjimui ir gerino jų ekonominę padėtį.

Po 1863 m. sukilimo tuometinis Vilniaus generalgubernatorius M. Muravjovas atsiuntė vyskupui raštą, griežtai uždrausdamas steigti blaivybės ir bet kokias kitas draugijas, nes puikiai suprato, kad blaivystė carinės priespaudos sąlygomis yra tautinio išsivadavimo judėjimo dalis.

Iš Lenkijos atūžusi sukilimo banga sutrukdė M. Valančiui įgyvendinti visus sumanymus, o po to užgriuvusi rusų reakcija sustabdė beprasidedantį mūsų tautos atgimimą. Tuo sudėtingu laikotarpiu M. Valančius, gerai numanydamas rusintojų tikslus, visą savo likusį gyvenimą paskyrė nelygiai kovai už lietuvių tautos išlikimą.

XX a. pradžioje vėl kūrėsi blaivybės brolijos. Be to, blaivybės idėjas skleidė to meto šviesuoliai: A. Baranauskas, V. Kudirka, J. Basanavičius, Maironis, Vaižgantas, Vydūnas, Šatrijos Ragana, P. Vaičaitis ir kt.

2. Lietuvių katalikų blaivybės draugija

Dar neišnykusią vyskupo M. Valančiaus skleistą blaivybės idėją atgaivino Kauno dvasininkai. 1908 m. balandžio 4 d. įsteigta Lietuvių katalikų blaivybės draugija, kuri stengėsi savo veiklą plėtoti visame krašte. 1914 m. Lietuvoje įvyko pirmieji katalikų organizuoti sambūriai. Draugija turėjo 212 skyrių, jai priklausė 72 arbatinės, 20 knygynų, 3 prieglaudos, 26 chorai, orkestras. Tuo tikslu buvo leidžiami plakatai ir knygos, skaitomos paskaitos, rodomi spektakliai.

1919 m. prie Lietuvių katalikų blaivybės draugijos buvo įsteigta Blaivybės žinyba. 1931 m. minėta draugija turėjo 169 skyrius ir vienijo 16 000 narių. 1933 m. draugija Kaune surengė pirmąjį Lietuvos priešalkoholinį kongresą.

1921 m. vaikams buvo įsteigta „Angelo sargo“ sąjunga, globojama Lietuvių katalikų blaivybės draugijos. Jos tikslas – 7-15 metų vaikams įdiegti tvirtą tikėjimą, tėvynės meilę, blaivybės jausmą. Sąjunga turėjo padalinius visose parapijose. Jaunimą telkė „Pavasario“ sąjunga, plėtojusi religinio, tautinio ir kultūrinio pobūdžio veiklą. Vytauto Didžiojo universitete veikė studentų ateitininkų abstinentų korporacija „Narsa“. Keturiasdešimt šešiose moksleivių kuopose buvo blaivybės skyriai.

Lietuvių katalikų blaivybės draugija veikė iki 1940 m. Ketvirtajame dešimtmetyje šios draugijos veikla gerokai susilpnėjo, o rūpesčių dėl girtavimo tik daugėjo. Todėl šviesuomenei subrendo mintis vienyti į blaivybės sąjungą, kuri pajėgtų periodiškai leisti laikraštį, knygas, atlikti kitą švietimo darbą.

1937 m. spalio 11 d. patvirtinti Lietuvos blaivinimo sąjungos įstatai. 1938 m. vasario mėnesį įvyko pirmasis visuotinis Lietuvos blaivinimo sąjungos suvažiavimas, kuris numatė pagrindines gaires, kaip kovoti už blaivybę, veikti visuomenėje ir ugdyti savo narius. Šios sąjungos globėjas buvo A. Smetona. Deja, 1940 m. liepą turėjęs vykti II-asis suvažiavimas okupacinės sovietų valdžios buvo uždraustas.

Per dvejus gyvavimo metus blaivinimo sąjunga išleido žurnalo „Blaivioji Lietuva“ 24 numerius, „Blaivybės ir sveikatos“ 14 numerių ir nemažai blaivybės švietimo literatūros.

3. Statybininkų blaivystės klubas „Sąjūdis“

1979 m. rugsėjo 8 d. Vilniuje, Elektros prietaisų gamykloje, įvyko blaivybei pritariančiųjų sąskrydis, kurį surengė inžinierius J. Kančys. Jame norėta atgaivinti prieškario Lietuvoje veikusią Lietuvių katalikų blaivybės draugiją. Deja, prasidėjusį posėdį valdininkai brutaliai nutraukė. Tapo aišku, kad oficialiai atgaivinti ar kurti naują blaivybės draugiją valdžia neleis.

Tęsdami vyskupo M. Valančiaus blaivybės veiklą, Lietuvos katalikų bažnyčios hierarchai 1980 metus paskelbė Lietuvos blaivybės metais. Lietuvos bažnyčiose buvo aukojamos šv. Mišios už blaivybę. Parapijose pasakyta daug turiningų pamokslių, kviečiančių į blaivų gyvenimą. Blaivininkai organizavo paskaitas, blaivius pobūvius, pasilinksminimus, krikštynas, vestuves ir kt. renginius. Surinkta daug parašų, patvirtinančių įsipareigojimus negerti. 1980 – 1981 m. pogrindyje buvo išleisti blaivininkų leidiniai „Blaivybės jėga“.

J. Kačerauskas, vienas iš blaivystės klubo „Sąjūdis“ įkūrimo iniciatorių, prisimena, kaip 1980 m. sausio 18 d. vilniečių grupė dalyvavo G. ir P. Gezevičių sidabrinėse vestuvėse. Pokylyje buvo apie 100 žmonių. Nevartota jokių alkoholinių gėrimų. Šventė praėjo linksmai, įspūdingai. Sudainuota daug nuostabių dainų, sugiedota giesmių, pasimelsta už blaivybę. Susirinkusius svečius vienijo blaivybės idėja.

1980 m. liepą J. Kančys suorganizavo turiningą išvyką į Valkininkus. Tuo metu Valkininkų bažnyčioje vyko atlydai. Šv. Mišias aukojė ir pamokslą pasakė vyskupas tremtinys J. Steponavičius. Prie šios šventės organizavimo daug prisidėjo tuometinis Valkininkų parapijos klebonas A. Keina. Tokius susibūrimus budriai sekė Sovietų sąjungos specialioji tarnyba (toliau – KGB), o blaivininkai atkakliai siekė gauti leidimą legaliai veiklai.

1981 m. birželio 2 d. Orgtechstatybos treste buvo įkurtas statybininkų blaivystės klubas „Sąjūdis“, patvirtinti nuostatai, išrinkta taryba. Tarybos pirmininku išrinktas Pramonės statybos projektavimo instituto Vilniaus filialo vyriausiasis konstruktorius inžinierius J. Kančys, pavaduotoju – Orgtechstatybos tresto skyriaus vyriausiasis inžinierius J. Kačerauskas (vėliau inžinierius V. Uogelė). Per du mėnesius į klubą įstojo 31 narys. Blaivininkai rinkosi į posėdžius, kūrė ateities planus, ruošėsi klubo įkūrimo šventei. Po visą Lietuvą išsiuntinėjo 1 500 pakvietimų. Vakaronė turėjo įvykti 1981 m. rugsėjo

Jogailės Malinauskaitės nuotr.

Jogailės Malinauskaitės nuotr.

12 d. Vilniaus statybininkų rūmuose. Į renginį susirinkę vilniečiai bei suvažiavę svečiai nustebo pamatę, kad Statybininkų rūmai apsupti milicijos ir niekam į rūmus įeiti neleidžiama. Šventės organizatoriams pavyko susitarti su Orgtechstatybos tresto vadovais, ir suvažiavimas įvyko. Po to Orgtechstatybos tresto vadovai buvo nubausti administracine tvarka, ypač nukentėjo J. Kačerauskas, o klubo „Sąjūdis“ veiklą treste uždraudė.

Klubo „Sąjūdis“ veikla nežlugo, tik plėtėsi pogrindinėmis sąlygomis. KGB draudė klubo nariams nuomoti patalpas, rengti vakarones, ruošti susirinkimus, repeticijas. Klubo vadovai ieškodavo išeities ir ją rasdavo: naudodavosi gerų žmonių, kurie sales renginiams užsakydavo savo vardu, parama. Posėdžiai, susirinkimai, repeticijos vykdavo privačiuose butuose, o renginiai – įvairių organizacijų patalpose, pavyzdžiui, Valkininkų vaikų sanatorijoje „Pušėlė“, Vilniaus statybos tresto valdyboje Nr. 3, Vilniaus kelių statybos remonto ir eksploatacijos tresto valdyboje Nr. 2, Molėtų rajono Bijutiškio tarybiniame ūkyje, Vilniaus pieno kombinate.

1982 m. rugpjūčio 7 d. Kėdainių rajone, Paberžėje, įvyko protesto akcija „Alkoholį ant laužo“. Taip pat be alkoholio buvo švenčiamos krikščynos, katalikiškos šventės, įvairūs minėjimai, blaivystės klubo narių jubiliejai. Dalyvavo mokslininkai, gydytojai, dvasininkai, rašytojai, poetai, dainininkai ir kiti, kuriems rūpėjo tautos blaivinimo darbas. Atvažiuodavo svečiai iš Rygos, Talino, Maskvos ir kitų miestų, kur veikdavo panašūs blaivybės klubai. Į renginius susirinkdavo po keletą šimtų žmonių. Pranešimus skaitydavo narkologai, pedagogai ir kiti specialistai, savo darbe nuolat susiduriantys su pražūtingo alkoholio vartojimo tragiškais pasekmėmis. Skambėdavo lietuviškos dainos, vyraudavo senųjų lietuviškų tradicijų dvasia. KGB gerai suprato, kad sovietinės okupacijos metu blaivystės klubo „Sąjūdis“ veikla prilygsta disidentiniam judėjimui, todėl persekiojo aktyvesnius klubo narius, kvietė juos į KGB rūmus, grasino, kad ne nutrauksiantys aktyvios veiklos blaivystės klubo nariai bus atleidžiami iš darbo, žeminami pareigose, braukiami iš eilės butui gauti ir pan. Tai buvo vienintelis toks klubas Lietuvoje, kurio veikla prilygo didelės organizacijos veiklai.

1985 m. įkurta Kovos už blaivybę draugija atgaivino viltis, kad bus išspręsta girtuokliavimo problema. „Sąjūdžio“ nariai tikėjosi, kad nebereikės tokių nevyriausybinų organizacijų, kaip Blaivystės klubas. Deja, greitai teko nusivilti, ir „Sąjūdis“ toliau aktyviai tęsė veiklą.

1985 m. blaivystės klube „Sąjūdis“ buvo 370 narių. Daugelis aktyviai dalyvavo klubo veikloje, bet, bijodami persekiojimų, į klubo narius nesirašė. Klubo nariai bažnyčiose ir šventoriuose sakė kalbas, giedojo giesmes, dainavo dainas, diegė aukštos moralės principus, propagavo gražias tradicijas, ugdė tautinį sąmoningumą, skatino išlikti dorais, blaiviais lietuviais, puoselėjo viltį, kad Lietuva atgaus laisvę ir nepriklausomybę. Po tokių renginių ir švenčių organizatoriai bei parapijų klebonai buvo kviečiami į saugumą, tardomi, baudžiami.

1984 m. buvo švenčiamos pirmos Lietuvoje be alkoholio etnografinės vestuvės pagal J. Niūniavaitės, I. Bražėnaitės, G. Jakubčionio sukurtą scenarijų. Šventėje dalyvavo apie 220 žmonių. Vestuvių organizavimo rūpesčiai gulė ant J. Kančio ir V. Uogelės pečių.

Organizuoti ir vesti Blaivystės klubo renginius dažnai padėdavo „Raskilos“ dainų klubo dalyviai. Kiekviename sambūryje skambėdavo etnografinės dainos, buvo gaivinamos tautinės tradicijos, palaikomas ir ugdomas tautiškumas bei blaivi gyven-sena. Su šūkiu „Blaivi tauta – laisva tauta!“ buvo renkami parašai-pasižadėjimai nevertoti svaigalų. Blaivybės sąjūdis tapo užuovėja visiems, kas buvo neabejingas savo krašto likimui, kas troško tiesos žodžio, kas svajojo apie Lietuvos Nepriklausomybės atgavimą. „Sąjūdyje“ dalyvavo apie 1 000 žmonių. Tai buvo viena gausiausių draugijų, kurių sovietų valdžia nebeįstengė kontroliuoti.

Į klubą rinkdavosi drąsūs, siekiantys dvasinės pažangos, įvairaus išsilavinimo ir amžiaus žmonės. Klubas bendravo su Kijevo, Maskvos, Leningrado, Rygos, Sverdlovsko, Nižnij Tagilo, Novokuznecko, Dniepropetrovsko blaivininkais ir disidentais: akademiku F. Uglovu, B. Šičko, L. Ušakova ir kt. Keitėsi informacija apie blaivybės veiklą, kartu organizavo įvairius minėjimus.

Be anksčiau paminėtų Blaivystės klubo „Sąjūdis“ įkūrėjų ir vadovų, minėtini vilniečiai: V. Kančienė, S. Niūniavitė-Bielskienė, V. Turčinavičius, I. Tamošiūnienė, P. Labanauskas, P. Varnele, K. Budvytytė, S. ir D. Daukšos, V. Šiuparis, A. Brazdžiūtė ir kt. Kai kurie dabar jau į Amžinybę išėję: G. Ardziauskas, B. Lipskis, V. Ralys, P. Gaigalas, J. Tonkūnas ir kt. Šie žmonės tautos labui negailėjo laiko, lėšų ir energijos.

1987 m. rugpjūčio 23 d. mitinge prie Vilniuje esančio A. Mickevičiaus paminklo, minint Lietuvai pragaištingą Molotovo-Ribentropo paktą, aktyviai dalyvavo ir blaivystės klubo „Sąjūdis“ nariai. KGB sudarytame dalyvių sąraše nurodytos pavardės ir informacija, kokių veiksmų prieš juos imtasi:

1. A. Brazdžiūtė, gim. 1935 m. Biržų raj., laisva menininkė, gyvena Vilniuje. Profilaktuota už žalingos medžiagos platinimą.

2. J. Kančys, gim. 1927 m. Alytaus raj., pensininkas, gyvena Vilniuje. Profilaktuotas už nacionalistinius pasisakymus. Apsvarstytas rugsėjo 11 d. susirinkime, organizuotame pagal jo gyvenamąją vietą. Savo dalyvavimo mitinge nepaneigė.

3. J. Niūniavaitė, gim. 1952 m. Akmenėje, konstruktorių biuro inžinierė, gyvena Vilniuje. Profilaktuota už kenkėjiškos literatūros platinimą. Rugsėjo 15 d. pagal jos gyvenamąją vietą organizuotas gyventojų ir visuomenės atstovų susirinkimas, pasmerkęs jos veiklą. J. Niūniavaitė susirinkime dalyvauti atsisakė.

4. V. Ralys, gim. 1916 m. Kelmės raj., odos-venerinių ligų dispanserio gydytojas, gyvena Vilniuje. Aktyvus blaivybės klubo narys. Lapkričio 20 d. su V. Raliu kalbėjosi vyr. gydytoja, partinės organizacijos sekretorė ir kt.

5. V. Šiuparis, gim. 1942 m. Vilniuje, dirba Valkininkų bažnyčioje, gyvena Vilniuje. Mitinge kalbėjo apie religijos persekiojimą, piktinosi Lietuvos rusifikacija.

Mitinge dalyvavo ir daugiau klubo narių, kurie į KGB sąrašą nepateko.

Blaivystės klubo nariai gausiai dalyvavo 1988 m. Vilniuje, Šv. Mikalojaus bažnyčioje vykusiame Vasario 16-osios minėjime. „Tėviškės žiburiai“ tų metų vasario 23 d. rašė, kad vasario 14 d. Vilniuje dienos metu susirinko aktyvistų ir Blaivybės klubo narių minia, kuri bandė žygiuoti į Rasų kapines padėti gėlių prie J. Basanavičiaus paminklo, bet milicija ir jų talkininkai minią išsklaidė. Vasario 16 d., po vakarinių pamaldų, prasidėjo minėjimai Šv. Onos ir Šv. Mikalojaus bažnyčiose. Po šv. Mišių sugiedotas Lietuvos himnas. Prie Šv. Mikalojaus bažnyčios laukė milicininkai - draugovinė, pro kuriuos žmonės turėjo praeiti po vieną. Kai kuriuos milicija griebė ir daužė. Iš bažnyčios minia patraukė prospekto link, bet milicija dalyvius išblaškė.

Įsimintinas blaivystės klubo suorganizuotas 1988 m. liepos 12 d. minėjimas, skirtas Rusijos taikos sutarties 68-osioms metinėms. Tą dieną kai kurie mitingo organizatoriai buvo sulaikyti: J. Kančys, A. Terleckas, G. Jakubčionis buvo nugabenti į milicijos skyrių Mindaugo g. Į Vilniaus Gedimino aikštę gausiai susirinkusi minia nepabūgo Sovietų sąjungos Vidaus reikalų ministerijos kariuomenės, kuri buvo apsupusi mitingo vietą keletais ratais. Mitingo organizatoriai perskaitė rezoliuciją, pranešė apie sulaikytuosius. Šis minėjimas skirtas priminti okupantams 1920 m. pasirašytą Lietuvos ir Sovietų Rusijos sutartį, kuria Leninas pripažino Lietuvai „nepriklausomybę visiems laikams“.

Okupacinė valdžia įnirtingai trukdė minėjimams, žmonių susibūrimams, tačiau nebepajėgė kontroliuoti veiksmų, nukreiptų Lietuvos Nepriklausomybei atkurti.

1988 m. lapkričio 12 d. minint vyskupo M. Valančiaus blaivybės sąjūdžio 130 -ąsias metines, Vilniuje, prie Katedros Lietuvos vyskupai, vadovaujami kardinolo V. Sladkevičiaus, koncertavo šv. Mišias už Lietuvos blaivėjimą. Išskilmėse dalyvavo apie 10 000 žmonių. Po jų įvyko išplėstinė konferencija. Joje dalyvavo Lietuvos parapijų blaivininkai, dvasininkai, vienuoliai. Dalintasi blaivybės veiklos patirtimi, aptarta tolesnė jos plėtotė. Konferencijoje subrendo idėja - „Sąjūdį“ išplėsti į visos Lietuvos blaivybės sambūrį. Buvo nutarta leisti laikraštį „Blaivioji Lietuva“ (steigėjas ir redaktorius žurnalistas J. Jurevičius), kurio pirmasis numeris išėjo 1989 m. gegužę. Konferencijoje buvo sudaryta

iniciatyvinė grupė vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžiui atkurti, naujiems įstatams rengti ir steigiamajam suvažiavimui sušaukti.

1989 m. lapkričio 8 d. Plungėje susirinko per 1 000 visos Lietuvos katalikų. Vyskupo A. Vaičiaus vadovaujami atkūrė M. Valančiaus pradėtas steigti Lietuvos blaivybės brolijas.

Jogailės Malinauskaitės nuotr.

4. Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdis

1989 m. spalio 23-24 d. Vilniuje visuotiniame blaivystės sambūrio steigiamajame suvažiavime J. Kančio iniciatyva statybininkų blaivystės klubo pagrindu buvo įkurtas Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdis (toliau - VMVBS), o klubas tapo Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio Vilniaus skyriumi. Suvažiavime priimti įstatai, išrinktas sąjūdžio prezidentas (pirmininkas - J. Kančys, pavaduotojas - kunigas A. Keina). Suvažiavimo dalyviai ėjo į Trijų Kryžių kalną, kur pasodino blaivystės ažuolą. Kalnų parke įvyko didelis mitingas prieš alkoholį. Mitinge dalyvavo iš visos Lietuvos suvažiavę tūkstančiai blaivybės entuziastų.

1989 m. gruodžio 29 d. Lietuvos TSR Ministrų Taryba nutarimu Nr. 319 įteisino VMVBS kaip visuomeninį judėjimą.

1990 m. sausio 27-28 d. Kaune vyko Baltijos šalių blaivybės judėjimų konferencija, kurią suorganizavo Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdis. Taip pat 1990 m. buvo surengtas didelio tautos pritarimo sulaukęs Kryžiaus žygis iš Vilniaus (ir kitų vietų) į Kryžių kalną. Šis maldingas žygis skirtas blaivystei skleisti ir Lietuvos Nepriklausomybei stiprinti. Akcijoje dalyvavo apie ketvirtį milijono įvairaus amžiaus žmonių.

1992 m. liepos 30 d. LR Teisingumo ministro įsakymas Nr. 192 - VO Blaivystės sąjūdį įregistravo kaip politinį visuomeninį judėjimą.

1993 m. lapkričio 7 d. VMVBS Vilniaus skyrius su Vydūno draugija surengė vakarą „Vydūnas sugrįžo, o mes?..“

1996 m. spalio 10 d. LR Teisingumo ministras įsakymu Nr. 428 – VO Blaivystės sąjungą perregistravo į visuomeninę organizaciją.

1998 m. balandžio 25 d. surengtas Lietuvių katalikų blaivybės draugijos 90 metų sukakties minėjimas Vilniaus mokytojų namuose.

1998 m. spalio 16 d. Vilniuje buvo paminėtas VMVBS ir laikraščio „Blaivioji Lietuva“ dešimtmetis. Vilniaus rajono Turgelių mokyklos valančiukai dainavo A. Lesio dainą „Sugertukai“ (šio straipsnio autorė 1998 - 2000 m. Vilniaus rajono Turgelių pagrindinėje mokykloje vadovavo valančių būreliui. *Red. pastaba.*).

2000 m. VMVBS Vilniaus skyriui vadovavo pedagogas P. Labanauskas, kurio iniciatyva buvo suorganizuotas folkloro ansamblis „Giedra“. 2002 m. balandžio 19 d. pagal jo scenarijų įvyko teatralizuotas girtaujančiųjų teismas.

Atgimimo metu pamažu slūgo nervinga įtampa. Jau buvo galima laisvai veikti įvairiose srityse. Dalis žmonių, dalyvavusių blaivystės klubo „Sąjūdis“ renginiuose, įprasmino savo gyvenimą politinėje, religinėje ir kitokioje visuomeninėje veikloje. Į Blaivystės sąjungą atėjo nauji veiklūs žmonės. Įstojo daugiau inteligentų, keitėsi blaivystės veiklos pobūdis. Blaivystės sąjungos dalyviai aktyviai padėjo ruošti LR Tabako kontrolės ir LR Alkoholio kontrolės įstatymus. Dabartinį VMVBS remia daugelis vyskupo M. Valančiaus idėjas pripažįstančių žmonių ir organizacijų, suprantančių, kad dabar, kai Lietuvos gyventojai yra vos ne labiausiai girtaujantys Europoje, blaivystė tampa patriotiniu sąjūdžiu, stiprinančiu Lietuvos valstybę.

Blaivystės ir daugelio kitų organizacijų siūlymu LR Seimas priėmė LR Alkoholio kontrolės įstatymo pataisą, tam tikromis valandomis draudžiančią alkoholio reklamą radijo ir TV programose.

M. Valančiaus blaivystės sąjungą sudaro skyriai, brolijos, valančių būriai, kuopos ir kuopelės. Organizacija turi savo simboliką: vėliavą, himną, blaivystės sąjungos nario ženklėlį ir gairę.

Valančiukai yra VMVBS jaunoji karta. Juos ugdyti - tėvų, pedagogų, dvasininkijos ir visų suaugusiųjų pareiga. Polinkis žalingiems įpročiams atsiranda dėl nepakankamos vertybių orientacijos, todėl dorinis ugdymas yra svarbi prevencijos priemonė, kuri turi būti taikoma visame ugdymo procese bei visuomeninėse organizacijose. Blaivybės organizacijos yra svarbi jėga šioje srityje. Dorinis ugdymas be savarankiško asmens atsigręžimo į gėrį beveik neįmanomas, todėl labai svarbūs yra ugdytojo ir ugdytinio santykiai. Didžiulės pagarbos nusipelnė tie pedagogai, kurie ėmėsi kurti valančių organizacijas savo mokyklose. Pirmus žingsnius šia linkme žengė Adučiškio ir Kauno mokytojos T. Pivoriūnaitė ir G. Germanienė. 1989 m. pedagogės Adučiškyje ir Kaune subūrė mokinius į grupes, kurie pasivadino valančiais. 1990 m. VMVBS valdyba nutarė taip vadinti visus sąjungoje dalyvaujančius moksleivius. Nuo to laiko valančių

būreliai pradėjo steigti ir kitose Lietuvos mokyklose. 1992 m. gruodžio mėnesį išėjo pirmasis laikraščio „Valančiukas“ numeris. Šiuo metu leidžiamas „Valančių aidas“, skirtas jauniems valančiams, valančiniams ir visuomenei. 1992 m. pedagogas J. Kvederaitis sukūrė valančių įstatų projektą.

5. Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjungos VII kongresas

2007 m. spalio 25 d. Kėdainių kultūros rūmuose įvyko VMVBS VII kongresas „Renkime tautiškai minėti 150 m. sukaktį nuo blaivystės Lietuvoje pradžios“. Kongresas prasidėjo šv. Mišiomis Kėdainių šv. Juozapo bažnyčioje. Pamokslą pasakė arkivyskupas S. Tamkevičius. Po šv. Mišių kongreso dalyviai surengė eisną – manifestaciją į Kėdainių kultūros centrą, eidami dalino praeiviams knygeles „Saugokime vienas kitą“, nešė plakatus. Konferencijoje pranešimus blaivumo, patriotiško, krikščioniško ir tautiško ugdymo klausimais skaitė arkivyskupas S. Tamkevičius, vyskupas J. Tunaitis, prof. O. Voverienė, akad. prof. habil. dr. A. Tyla, Nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės koalicijos prezidentas dr. A. Veryga, pedagogas VMVBS Valdybos pirmininkas J. Kvederaitis, VMVBS Valdybos narys G. Jakubčionis ir kt. Pranešėjai skatino pozityviai veikla, darbu ir malda, visų sutelktomis jėgomis prisidėti prie blaivybės įgyvendinimo. Po pranešimų vyko diskusijos, apdovanojimai, koncertas, kavos ir arbatos pertraukėlės. Kongreso posėdžio dienotvarkė - VI kadencijos vadovybės, revizijos komisijos ataskaitiniai pranešimai, blaivystės sąjungos valdybos, pirmininko, revizijos komisijos rinkimai.

VMVBS pirmininku išrinktas A. Veryga, Valdybos pirmininku – J. Kvederaitis, Valdybos nariais: E. Čerškus, G. Jakubčionis, J. Kančys, A. Matulas, J. Šaulys, V. Turčinavičius ir V. Uogelė. Kongrese dalyvavo 148 užsiregistravę vyresnieji blaivybės puoselėtojai ir 187 jaunesnieji valančiukai.

Jogailės Malinauskaitės nuotr.

6. Respublikinė konferencija

„Valančiukai ir ateitininkai - blaivystės skelbėjai“

2008 m. sausio 26 d. Mažeikių raj. Vieکشnių gimnazijoje įvyko konferencija „Valančiukai ir ateitininkai - blaivystės skelbėjai“. Pedagogai, valančiukai ir ateitininkai maloniai sutiko svečius, supažindino su valančiukų bei ateitininkų veikla. Šios veiklos rezultatai atspindėjo parodoje, pristatytoje aktų salėje. Vieکشnių gimnazijos direktorius R. Gričius ir pavaduotoja E. Plastinina įdomiai papasakojo Vieکشnių gimnazijos istoriją. Meninėje programoje skambėjo dainos, tautinių šokių kūryboje sukosi moksleivių poros, lietuvių liaudies žaidimo „Tupi žvirblis kamine“ inscenizacijoje išryškėjo jaunųjų valančiukų meniniai sugebėjimai. Iš Vilniaus į konferenciją atvyko: valančiukė A. Alechnovič, VMVBS atsakingasis sekretorius V. Uogelė, VMVBS Vilniaus skyriaus pirmininkas J. Šaulys, narė J. Niūniavaitė-Lesienė. Varnių muziejaus direktorius A. Ivinskis originaliai pristatė multimediją „Varnių ir Lietuvos Didysis“. Telšių vyskupijos ateitininkų valdybos pirmininkas, tikybos vyresnysis mokytojas P. Auryla išsakė savo nuomonę, kaip auklėti vaikus blogų pavyzdžių pasaulyje. Vieکشnių gimnazijos valančiukų vadovės mokytoja metodinė V. Gurskienė ir vyresnioji mokytoja H. Kateivienė konferencijos dalyviams papasakojo apie Vieکشnių gimnazijos valančiukų ugdymą „Nors mes dar maži, bet darbeliai dideli...“. Socialinė pedagogė Audronė Buzienė palietė itin skaudžią temą „Moksleivis ir alkoholis“. Po kavos pertraukėlės

susirinkusiuosius sveikino Vieکشnių parapijos klebonas kanauninkas V. Gauronskis, brolis kunigas S. Bytautas. Visus giliai sujaudino filmas apie alkoholikų, narkomanų ir kitų nusivylusiųjų užuovėją „Pakūta - mano meilė“. Pasibaigus oficialiajai konferencijos daliai, dar ilgai kalbėjomės, diskutavome, tarėmės, kaip įtraukti jaunimą į visuomenines organizacijas, kuriose būtų mokoma, patariama ir aiškinama, kaip atsispirti žalingiems įpročiams. Mūsų patirtis liudija, kad dorinis ugdymas yra pagrindinė prevencijos priemonė, taikoma ne tik tikybos ar etikos pamokose, bet ir įvairių būrelių, klubų, organizacijų veikloje. Blaivybės organizacijos yra svarbi šios srities jėga. Atsisveikindami su svetingais Vieکشnių gimnazijos šeimininkais, linkėjome jiems sėkmės ir ryžto nelengvame pedagoginiame darbe.

7. Blaivybės judėjimo perspektyvos

Būtina suvokti, kad neužtenka vien tik iškilmingų pamaldų, konferencijų, naujų vyskupo M. Valančiaus raštų leidimų. Mums reikia geriau organizuotis, kad gyvenimą Lietuvoje atnaujintume pagal Dievo įsakymus, šventojo Rašto mokymą. Vieni kitiems padėkime šviestis, blaivėti ir artimo meilės darbais stiprinti blaivystę bei taurų gyvenimą dvasiškai skurstančioje, svaigaluose skęstančioje Tėvynėje. Jonas Paulius II rašė: „Šviesos ir šešėlių pilna situacija turėtų priversti mus aiškiai įsisąmoninti, kad esame milžiniško, dramatiško gėrio ir blogio, mirties ir gyvybės, „mirties kultūros“ ir „gyvybės kultūros“ konflikto liudytojai“. Ar ne tokio konflikto liudytojai šiandien esame mes?..

LAIKRAŠČIO „VALANČIUKŲ AIDAS“ TOBULINIMO GALIMYBĖS

JOLITA MALINAUSKAITĖ

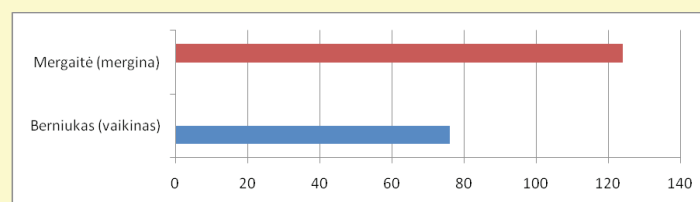
Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio narė

Vykdamas Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų subsidijų schemos „Nevyriausybinių organizacijų sektoriaus stiprinimas Lietuvoje“ paprojektą „Blaivi karta“ (sutarties Nr. 2004-LT0008-NVO-1EEE/NOR-02-033), 2010 m. vasario mėn. atlikta anketinė Lietuvos mokinių apklausa apie Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio leidžiamą laikraštuką „Valančiukų aidas“ (jo žinomumą; skaitomumą; populiarumą; turinio ir dizaino kokybę; rubrikų patrauklumą; skaitytojų aktyvumą, dalyvaujant redakcijos paskelbtuose konkursuose ir viktorinose; skaitytojų lūkesčius; leidinio perspektyvas ir kt.).

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Lietuvos mokinių nuomonę apie „Valančiukų aidą“ ir, atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, tobulinti laikraštėlį bei kurti jį patrauklų, modernų bei populiarų tarp skaitytojų, kartu propaguoti sveiką ir blaivų gyvenimo būdą.

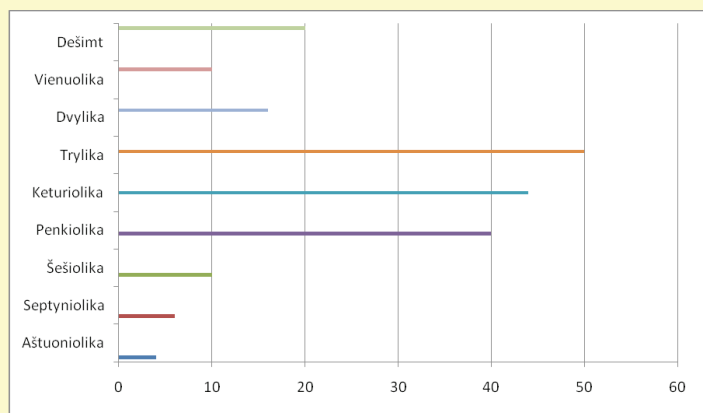
1. DUOMENYS APIE RESPONDENTUS

Tyrimo metu buvo apklausta 200 respondentų ((iš jų 124 mergaitės (merginos) ir 76 berniukai (vaikiniai)).

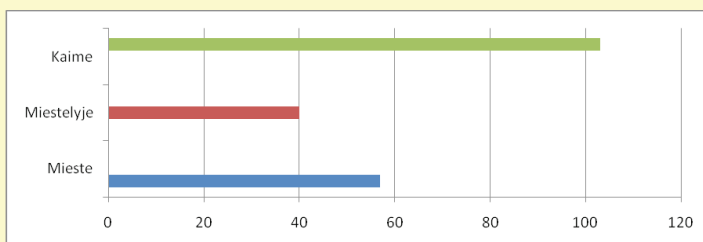
1 paveikslas. Respondentų lytis

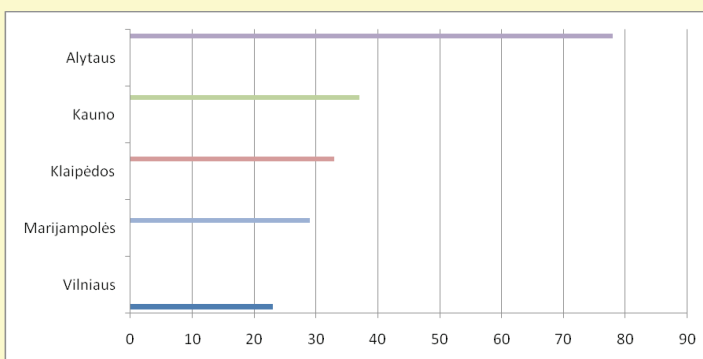
2 paveikslas. Respondentų amžius

2 paveiksle matome, kad anketinėje apklausoje aktyviausiai dalyvavo trylikamečiai (50 respondentų), keturiolikmečiai (44 respondentai) ir penkiolikmečiai (40 respondentų) „Valančiųjų aido“ skaitytojai.

3 paveikslas. Respondentų gyvenamoji vieta

Daugiau nei pusė (103) respondentų gyvena kaime, kiti mieste (57) arba miestelyje (40).

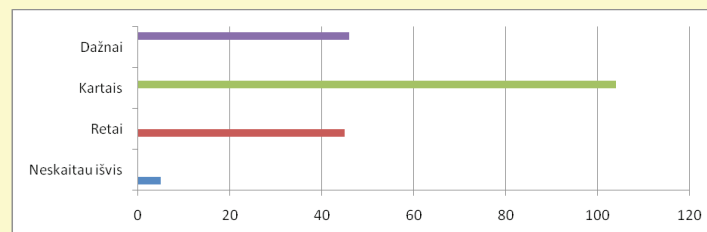
4 paveikslas. Regionas (apskritis), kurioje gyvena respondentai

Nors anketa buvo išplatinta visuose Lietuvos regionuose (apskirtyse), tačiau atgal sugrįžo iš šių: Alytaus (78 respondentai), Kauno (37), Klaipėdos (33), Marijampolės (29), Vilniaus (23).

2. MOKINIŲ NUOMONĖ APIE LAIKRAŠTĖLĮ „VALANČIUKŲ AIDAS“

Anketoje „Mokinių nuomonei apie Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio leidžiamą laikraštuką „Valančiųjų aidas“ tirti“ buvo pateikti 29 klausimai.

Pradžioje respondentų buvo pasiteirauta, ar jie, apskritai, skaito vaikams ir jaunimui leidžiamus laikraščius bei žurnalus. Iš 200 respondentų, 104 (arba 52 proc. visų apklaustųjų) atsakė, kad minėtus leidinius skaito „kartais“, 46 – „dažnai“, 45 – „retai“, 5 – neskaito išvis.

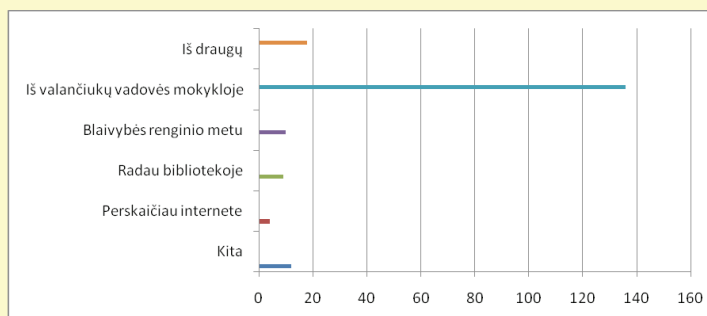

5 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Ar Tu dažnai skaitai vaikų ir jaunimo laikraščius arba žurnalus?“ rezultatai

Mokinių buvo prašyta įvardyti po tris jų mėgstamiausius lietuviškus ir užsienio vaikų ar jaunimo laikraščius arba žurnalus. Respondentai įvardijo 29 lietuviškus ir 5 užsienio leidinius¹, kurie jiems yra ypač patrauklūs bei įdomūs. Pažymėtina tai, kad šie leidiniai atidžiai bus peržiūrėti „Valančiųjų aido“ redakcijos, tobulinant laikraštėlį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tarp įvardytų mėgstamiausių leidinių, kai kurie mokiniai nurodė ir „Valančiųjų aidą“.

„Valančiųjų aidas“ jiems patinka dėl to, kad „rašoma apie blaivybės užsiėmimus“, „įvairius žygius“, „mokyklos renginius“, „moko sveikos gyvensenos“, „yra gražių vietovių nuotraukų“, „rašoma apie įdomias organizacijas“, „skelbiama konkursai“, „yra vertingų straipsnių“, „jame daug informacijos, kuri skatina neturėti žalingų įpročių“, „galima rasti savo draugų nuotraukų“, „kokie šaunūs tie studentai“, „randu naudingų faktų“, „sužinau, kaip gyvena blaivūs vaikai Lietuvoje“, „jis yra linksmas ir puikus“, „gražus, nedidelis ir įdomus“, „geras“, „moko nedaryti blogo“, „rašo apie gyvenimiškus įvykius“, „jame pateikti įdomūs pasakojimai, juokeliai“, „nes jame gali pamatyti save“ ir kt.

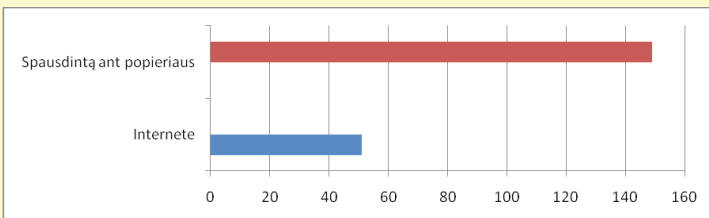

6 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Iš kur sužinojai apie „Valančiųjų aidą“?“ rezultatai

¹ „Baltoji pelytė“, „Bitutė“, „Donaldas ir kiti“, „Ekstra panelė“, „Flintas“, „Futbol“, „Girl“, „Justė“, „Kregždutė“, „Luka“, „LUX jauniems“, „Magija“, „Mergaitė“, „Mergaitė Tauti“, „Naminukas“, „Nykštukas“, „Panelė“, „Penki“, „Rakdarbiai“, „Simpsonai“, „Tokio Hotel“, „Top-girl“, „Žirniukas“ ir kt.

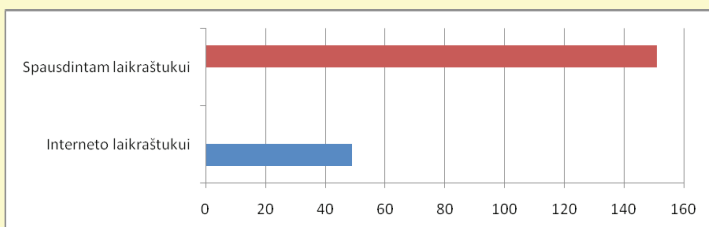
Net 136 respondentai nurodė, kad apie Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio leidžiamą laikraštėlį sužinojo iš valančiųjų kuopų vadovių mokyklose.

Pažymėtina, kad šiuo metu laikraštis „Valančiųjų aidas“ leidžiamas 4 kartus per metus. Jį galima skaityti ir internetiniame puslapyje adresu: www.valanciukai.lt.

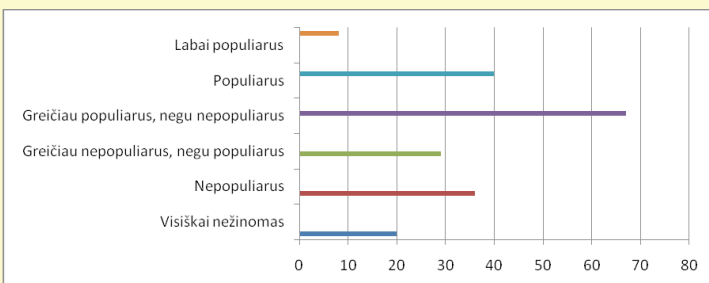
7 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Kur respondentai skaito „Valančiųjų aidą“, rezultatai

Taigi atliekant tyrimą, buvo domėtasi, kokį „Valančiųjų aidą“ jaunimas skaito šiuo metu (spausdintą ant popieriaus ar internete) ir kokiam (spausdintam ar internetiniam) teikia pirmenybę. Paaiškėjo, kad spausdintas laikraštukas išlieka populiarius: 149 asmenys nurodė, kad šiuo metu skaito spausdintinį laikraštuko variantą, 151 pageidautų tokio ir ateityje (žr.: 7 ir 8 paveikslus).

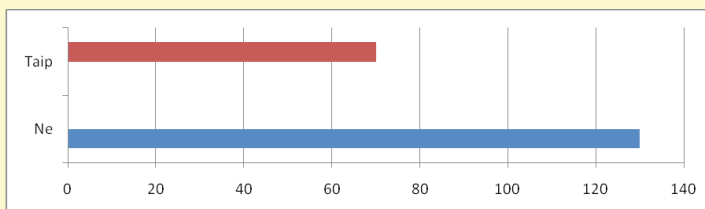
8 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Kam teiki pirmenybę: spausdintam ar interneto laikraštukui?“ rezultatai

Į klausimą „Kaip manai, ar „Valančiųjų aidas“ yra populiarius (mėgstamas) tarp Tavo bendraamžių?“, jaunimas atsakė taip: 67 – „greičiau populiarius, negu nepopuliarius“, 40 – „populiarius“, 36 – „nepopuliarius“, 29 – „greičiau nepopuliarius, negu populiarius“, 20 – „visiškai nepopuliarius“, 8 – „labai populiarius“ (žr.: 9 paveikslą).

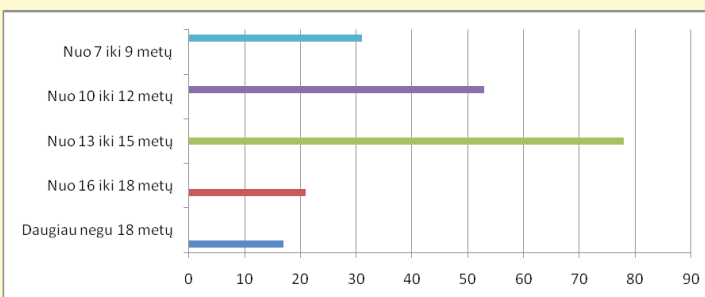
9 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Kaip manai, ar „Valančiųjų aidas“ yra populiarius (mėgstamas) tarp Tavo bendraamžių?“ rezultatai

10 paveiksle matome, kad „Valančiųjų aidą“ skaitytojai nėra linkę rekomenduoti šį laikraštėlį savo draugams.

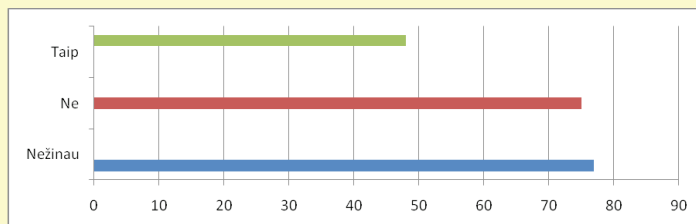
10 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Ar esi rekomendavęs(-usi) kokį nors „Valančiųjų aidą“ numerį paskaityti savo draugams?“ rezultatai

Taip pat buvo klausta, kokio amžiaus jaunimui, respondentų nuomone, yra įdomiausias dabartinis „Valančiųjų aidas“.

11 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Kaip manai, kokio amžiaus vaikams ir jaunimui yra įdomiausias dabartinis „Valančiųjų aidas“?“ rezultatai

Visuomeninės organizacijos „Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdis“ ir „Valančiųjų aidą“ redakcijos siekis – kurti laikraštėlį taip, kad jis taptų šeimos laikraščiu. Manytina, kad sveiko ir blaivaus gyvenimo būdo propagavimas, visų pirma, turi prasidėti šeimoje.

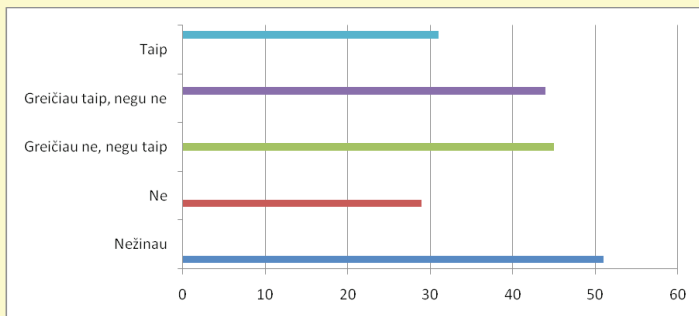

12 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Ar skaito „Valančiųjų aidą“ (jo dalį „Valančininkams“) Tavo tėveliai, seneliai ir kiti artimi suaugusieji?“ rezultatai

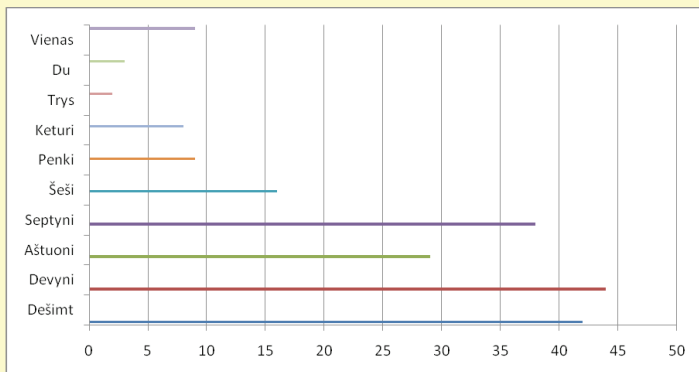

Tik 48 iš 200 apklaustųjų atsakė, kad jų tėvai, seneliai ir kiti artimi suaugusieji skaito „Valančiųkų aidą“.

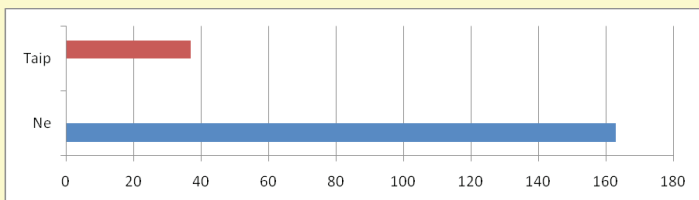
13 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Ar Tu galėtum teigti, kad „Valančiųkų aidas“ yra šeimos laikraštis?“ rezultatai

Konstatuotina, kad tik 75 (31 respondentas atsakė – „taip“ ir 44 – „greičiau taip, negu ne“) atsakiusieji dabartinį leidinį linkę laikyti šeimos laikraščiu.

14 paveikslas. „Valančiųkų aidas“ laikraštėlio vertinimo dešimties balų sistemoje (10 – daugiausia, 1 – mažiausia) rezultatai

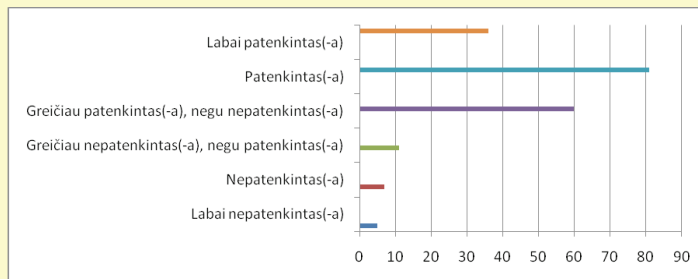
14 paveiksle matome, kaip respondentai vertina dabartinį „Valančiųkų aidą“ dešimties balų sistemoje.

15 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Ar esi dalyvavęs(-usi) „Valančiųkų aidas“ skelbtuose konkursuose, viktorinose ir pan. rezultatai

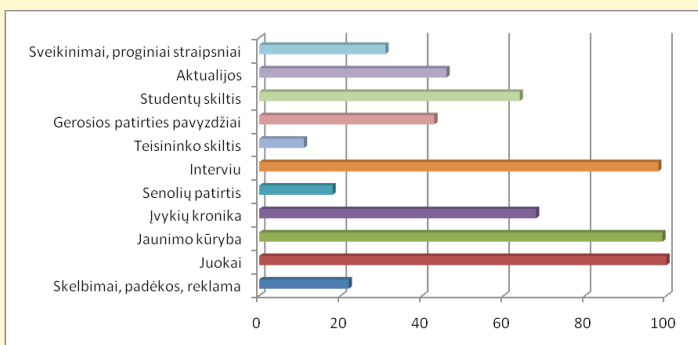
Siekiant suburti aktyvių skaitytojų ratą, „Valančiųkų aidas“ redakcija pastoviai skelbia įvairius konkursus (pavyzdžiui, konkursas „2010 metai – 365 blaivios dienos!“), viktorinas jaunimui.

15 paveiksle matome, kad iš visų apklaustųjų, 37, t. y. kas penktas respondentas, dalyvavo tokiuose renginiuose.

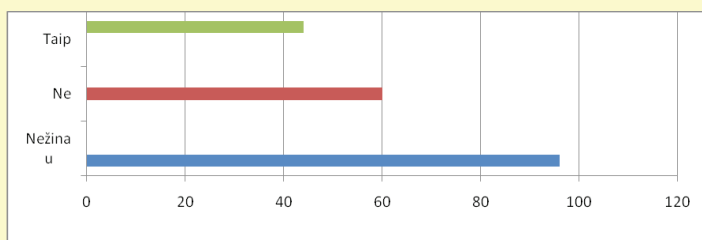
16 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Ar esi patenkintas(-a) laikraštėlio „Valančiųkų aidas“ kokybe?“ rezultatai

Analizuojamo leidinio kokybė nepatenkintų yra 23, o patenkintų – 177.

17 paveikslas. Respondentų atsakymų apie tris juos labiausiai dominančias skiltis arba rubrikas dabartiniame „Valančiųkų aide“ rezultatai

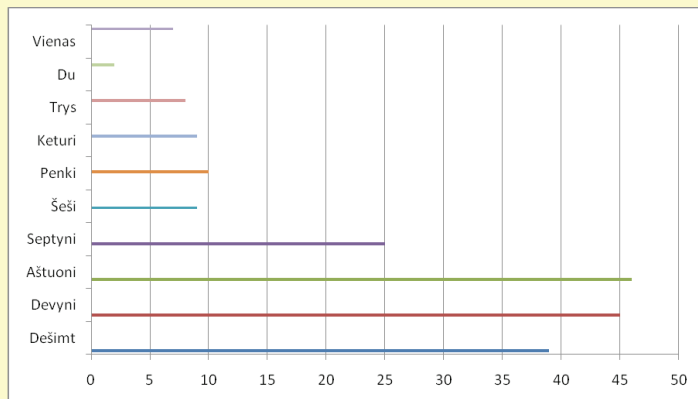
Darytina išvada, kad šiuo metu labiausiai jaunimui patinka šios „Valančiųkų aidas“ rubrikos: „Juokai“ (99 taškai), „Jaunimo kūryba“ (99 taškai), „Interviu“ (98 taškai), „Įvykių kronika“ (68 taškai), „Studentų skiltis“ (64 taškai). Mažiausiai taškų surinko rubrikos: „Teisininko skiltis“ (11) ir „Senolių patirtis“ (18).

18 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Ar Tu norėtum tapti „Valančiųkų aidas“ redkolegijos nariu?“ rezultatai

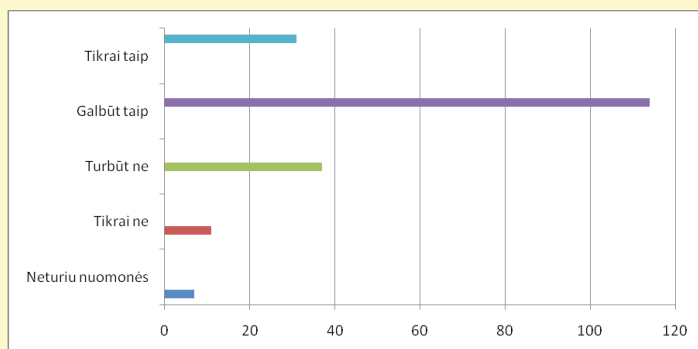
Džiugu, kad 44 atsakiusieji išsakė norą tapti „Valančiųkų aidas“ redkolegijos nariais.

19 paveikslas. „Valančiųjų Aido“ dizaino vertinimo dešimties balų sistemoje (10 – daugiausia, 1 – mažiausia) rezultatai

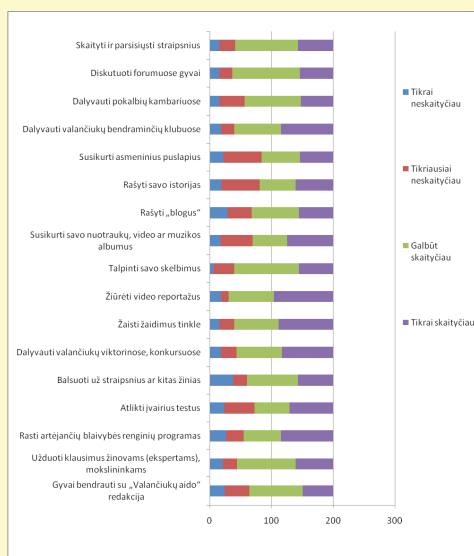
Galima teigti, kad visumoje laikraščelio dizainą skaitytojai vertina neblogai (žr.: 19 paveikslą).

20 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Ar galėtum pasakyti, kad „Valančiųjų Aidas“ yra šiuolaikiškas laikraštukas vaikams, jaunimui ir suaugusiems?“ rezultatai

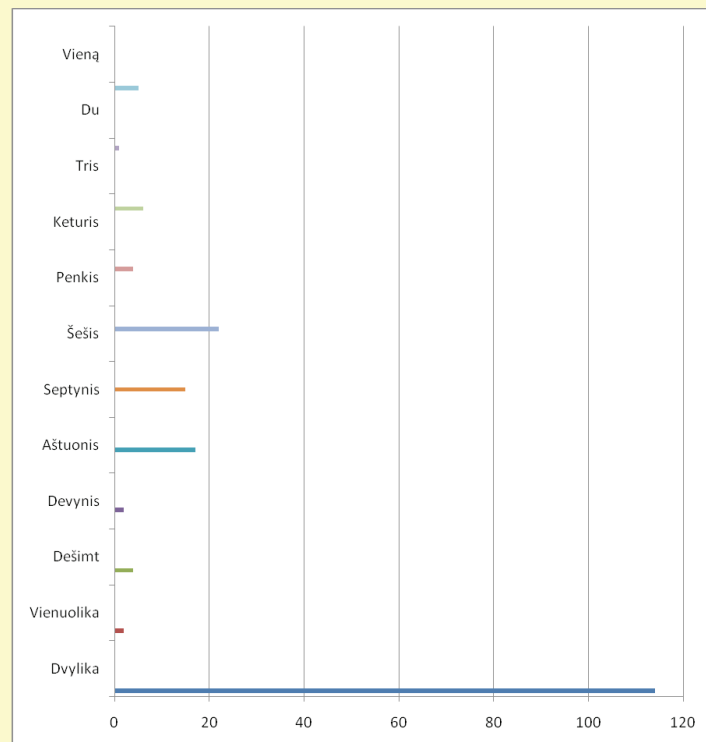
Apie „Valančiųjų Aida“, kaip šiuolaikišką laikraštuką, respondentai atsakė taip: 114 – „galbūt taip“, 37 – „turbūt taip“, 31 – „tikrai taip“, 11 – „tikrai ne“, 7 – „neturiu nuomonės“.

21 paveikslas iliustruoja atsakiusiųjų mintis apie tai, kas paskatintų labiau domėtis blaivybės laikraščeliu.

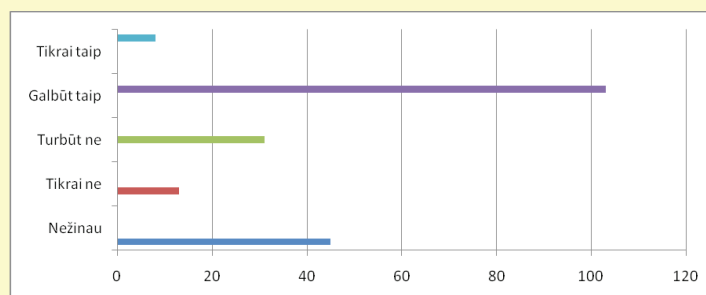
21 paveikslas. Atsakymų į klausimus „Ar skaitytum „Valančiųjų Aida“ interneto tinklapyje, jeigu jame galėtum...“ rezultatai

Kaip jau buvo minėta, šiuo metu „Valančiųjų Aida“ galima skaityti interneto puslapyje adresu: www.valanciukai.lt. Tačiau šiuo metu jis yra statiškas ir planuojama padaryti judrų, atnaujinti, todėl apklausoje ypač svarbūs buvo skaitytojų atsakymai apie interneto laikraščio tobulinimą.

22 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Kaip manai, kiek laikraščio „Valančiųjų Aidas“ turėtų išeiti per metus?“ rezultatai

114 respondentų pareiškė norą, kad laikraštukas išeitų kas mėnesį, 22 norėtų, kad jis išeitų kas antrą mėnesį.

23 paveikslas. Atsakymų į klausimą „Jeigu ateityje spausdintinis „Valančiųjų Aidas“ būtų prenumeruojamas, ar Tu ar Tavo šeima jį prenumeruotų?“ rezultatai

103 apklaustųjų mokinių atsakė, kad jeigu laikraštukas būtų prenumeruojamas, jų šeima/jie patys galbūt jį prenumeruotų, o 8 teigė, kad prenumeruotų.

IŠVADOS

1. Skaitytojai Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio leidžiamą laikraštuką „Valančiukų aidas“ laiko reikalingu, vertingu ir šiuolaikišku leidiniu. Jis turi savo istoriją ir skaitytojų ratą.
2. Lyginant su kitais Lietuvos vaikams ir jaunimui leidžiamais laikraščiais bei žurnalais, laikraštukas nėra labai populiarus, nes: a) išeina per retai (4 kartą per metus); b) internetinė leidinio versija yra statiška, skaitytojas neturi galimybės šiuolaikiškai bendrauti su redkolegija, kitais skaitytojais bendraminčiais ir pan.; c) šis „sąstingis“ dažnai daro įtaką jaunimo (valančiukų kuopų ir pan.) pasyviam požiūriui ir į patį leidinį, ir į blaivybės veiklą apskritai.
3. Laikraštėlį labiausiai skaito 13-15 metų jaunuoliai, kuriuos juo sudomino valančiukų kuopų vadovai(-ės) (taip teigė 68 proc. apklaustųjų). Tik kas ketvirtas respondentas atsakė, kad laikraštuką skaito ir jo tėvai, seneliai arba kiti suaugusieji.
4. Kuriant „Valančiukų aidą“, kaip šeimos laikraštuko, koncepciją, būtina leidinyje pateikti informaciją, kuri sudomintų pačius mažiausiuosius, vaikus ir jaunimą, tėvus ir senelius.
5. Populiariausios dabartinio „Valančiukų aidą“ rubrikos yra šios: „Juokai“, „Jaunimo kūryba“, „Interviu“, „Įvykių kronika“, „Studentų skiltis“. Taigi jaunimą domina jų bendraamžiai, jų veikla, kūryba, bendravimas su jais ir vyresniaisiais draugais (studentais), linksmybės.
6. Tikslinga, kad laikraštukas būtų leidžiamas ir spausdintinis, ir internetinis. Respondentų apklausa parodė, kad jie teikia pirmenybę spausdintam ant popieriaus laikraštukui, tačiau internetu norėtų: a) skaityti ir parsisiųsti straipsnius, b) gyvai diskutuoti forumuose, pokalbių kambariuose, c) dalyvauti valančiukų bendraminčių klubuose, konkursuose, viktorinose; d) rašyti savo istorijas, „blogus“, e) tiesiogiai užduoti klausimus ekspertams, mokslininkams, f) bendrauti su „Valančiukų aidą“ redakcija ir pan.
7. 51 proc. apklaustųjų mokinių atsakė, kad jeigu laikraštukas būtų prenumeruojamas, jų šeima/jie patys galbūt jį prenumeruotų, o 0,4 proc. teigė, kad prenumeruotų.
8. Būtina ieškoti lėšų „Valančiukų aidą“ leidybai ir plėtrai bei blaivios šeimos gyvenimo būdo aktyviam propagavimui Lietuvoje.

SVARBI INFORMACIJA

Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio (toliau - BS) Valdyba informuoja, jog 2010 m. spalio 23 d. (šeštadienį) Marijampolėje vyks VIII BS kongresas.

Kviečiame teikti pasiūlymus, kaip toliau organizuoti BS, valančiukų veiklą, laukiame Jūsų minčių dėl „Valančiukų aidą“ leidybos ir kt. Pasiruoškime kongresui iš anksto, kad jis taptų konstruktyvus, turiningas.

Pasiūlymus siųskite BS sekretoriui Vytautui Uogelei:

Vyšnių g. 2/52-19, LT-02173 Vilnius arba vytautasuogele@yahoo.com; tel.8-5-2165478.

Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio Valdybos pirmininkas Jonas Kvederaitis.

VALANČIUKŲ AIDAS VALANČININKAMS
Leidėjas: Vyskupo M. Valančiaus
blaivystės sąjūdis
ISSN 1648-6579

Jūsų straipsnių, pasiūlymų,
pastabų laukiame:
el. p.: jaunimojudejimas@blaivus.org;
Tel. +37060164069

Vyriausioji redaktorė - Jolita Malinauskaitė
Redkolegijos nariai: Jonas Kvederaitis,
Danutė Valentukevičiūtė.
Dizaineris – Andrius Beržas
Išleido I.Šapiro firma „InSpe“
Tel/faks. 8(5) 239 59 00
Tiražas 8 000 egz.